

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1243

Vragen van het lid **Van Haga** (VVD) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *een malversatie in een Nederlands ontwikkelingsprogramma in Tanzania* (ingezonden 28 december 2018).

Antwoord van Minister **Kaag** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 22 januari 2019).

Vraag 1, 2 en 3

Met welk doel financierde de Nederlandse regering een infrastructuurprogramma in Tanzania?¹ Waarom was het ministerie destijds van mening dat dit een (voor Nederland) zinvol project was?

Welke specifieke infrastructuur had met het desbetreffende bedrag moeten worden aangelegd?

Welke derde partij had het project moeten uitvoeren?

Antwoord 1, 2 en 3

De in de Kamerbrief van 21 december 2018 genoemde malversatie betreft de bouw van decentrale infrastructuur bestaande uit een groot aantal technische installaties op huishoudniveau. Het doel van dit infrastructuurprogramma was de commerciële markt voor deze installaties te ontwikkelen in vijf Afrikaanse landen, en in de eerste fase van het programma in totaal 70.000 installaties te realiseren. Het programma was een prioriteit voor het Ministerie van Buitenlandse zaken door de bijdrage die het leverde aan de beleidsprioriteiten van kabinet Balkenende IV.

Het infrastructuurprogramma werd door de Nederlandse overheid ondersteund met een subsidie aan een internationale fondsmanager (de «subsidieontvanger»). Uitvoering in de Afrikaanse landen vond plaats via nationale programma's gecoördineerd door nationale organisaties en werd beleidsmatig aangestuurd door nationale adviesraden. In Tanzania contracteerde de subsidieontvanger als nationale coördinerende organisatie een semi-overheidsorganisatie. Werkzaamheden in het veld werden veelal uitgevoerd door ngo's en kleine aannemers die in bepaalde regio's van het land werkten. Het parlement wordt in een bijlage bij het departementale jaarverslag geïnformeerd over bewezen gevallen van malversaties en de daarbij getroffen

¹ <https://www.rtlnieuws.nl/economie/artikel/4528481/ministerie-van-buitenlandse-zaken-opgelicht-tanzania-ontwikkelingshulp>

sancties. De bij deze casus betrokken organisaties staan vermeld in een bijlage bij deze antwoorden die uw Kamer vertrouwelijk wordt toegezonden.²

Vraag 4 en 5

Hoe kan het dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken pas in 2017 doorhad dat (mogelijk) sprake was van fraude? Is dit niet bijzonder laat aangezien de desbetreffende infrastructuur tussen 2009 en 2013 had moeten worden gebouwd?

Klopt het dat de fraude aan het licht kwam toen in de tweede fase een «geavanceerd controlesysteem» werd ingevoerd? Is dit geavanceerde controlesysteem standaard bij andere projecten? Waarom was dit geavanceerde controlesysteem in Tanzania niet bij aanvang van het project ingevoerd?

Antwoord 4 en 5

De subsidieontvanger meldde de verdenking van de malversatie medio 2017, op basis van aangescherpte programma-monitoring na invoering van een robuust ICT-controlesysteem, waarin alle gerapporteerde installaties vanaf het begin van het programma werden opgenomen (zowel fase 1 als fase 2). Dit controlesysteem is specifiek ontwikkeld voor het internationale management van fase 2 van het desbetreffende infrastructuurprogramma. In fase 1 – ten tijde van de malversatie – waren de nationale coördinerende organisaties verantwoordelijk voor conventionele verificatie en registratie van de decentrale installaties en was de in fase 2 ingevoerde controle technisch nog niet mogelijk.

De gebruikte verificatiemethode wordt intussen toegepast bij diverse andere infrastructuurprojecten.

Vraag 6

Is het justitieel onderzoek van de Tanzaniaanse anti-corruptieautoriteit reeds voltooid? Zo ja, wat heeft dit onderzoek opgeleverd?

Antwoord 6

Nee, het onderzoek van de Tanzaniaanse anti-corruptieautoriteit loopt nog.

Vraag 7

Hoe groot is de kans dat het ministerie slaagt in het «verhalen van de schade»?

Antwoord 7

De internationale en Tanzaniaanse uitvoeringpartners hebben zich allen gecommitted aan een actieplan om alle ontbrekende installaties alsnog te realiseren of anders de subsidie terug te betalen. Hierna is de Tanzaniaanse anti-corruptie autoriteit het onderzoek gestart. Vooralnog zijn er geen aanwijzingen dat het actieplan niet gaat slagen.

Vraag 8

Waarom wordt ervoor gekozen om de ontvanger ertoe te bewegen de infrastructuur alsnog aan te leggen in plaats van het gehele bedrag terug te vorderen? Deelt u de mening dat dit laatste de voorkeur verdient, temeer aangezien Tanzania geen focusland is en bij monde van de president reeds heeft aangegeven niet langer geïnteresseerd te zijn in westerse ontwikkelingshulp?³

Antwoord 8

De doelstellingen van programma zijn onverminderd relevant voor de doelgroep en passen nog steeds goed in het Nederlandse OS-beleid. Ook de Tanzaniaanse overheid onderschrijft nog steeds de doelen van het project. Door de installaties alsnog te realiseren worden relevante resultaten behaald en wordt de effectiviteit van de gedane investeringen gemaximaliseerd.

² Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-46364342>

Het is niet mogelijk het gehele bedrag terug te vorderen, aangezien een deel van de prestatie wel degelijk geleverd is. Op basis van beoordeling van de uitvoering van het actieplan kan vastgesteld worden welk deel van de schade verhaald dient te worden en daarmee bepaald worden welk deel van het subsidiebedrag teruggevorderd dient te worden.

Vraag 9

Kunt u toelichten waarom de Kamer pas op 21 december 2018, de eerste dag van het kerstreces, is geïnformeerd (Kamerbrief d.d. 21 december 2018, zaaknummer 2018Z24761)? Beschikte het ministerie de afgelopen weken of maanden nog over te weinig informatie om de Kamer van deze bewezen malversatie op de hoogte te stellen? Zo ja, welke informatie ontbrak de voorgaande weken nog?

Antwoord 9

Ik heb ervoor gekozen uw Kamer te informeren over deze malversatie nadat de forensische audit was afgerond, en liefst ook het justitieel onderzoek. Toen bleek dat dat laatste nog enige tijd op zich zou laten wachten, heb ik ervoor gekozen uw Kamer te informeren op basis van de op dat moment beschikbare informatie.

Vraag 10

Heeft het ministerie eerder malversaties in Nederlandse ontwikkelingsprogramma's in Tanzania ontdekt? Zo ja, wanneer?

Antwoord 10

Ja, het ministerie heeft in 2013, 2014 en in 2016 malversaties in Nederlandse ontwikkelingsprogramma's in Tanzania ontdekt. Het parlement is hierover geïnformeerd in een bijlage bij het departementale jaarverslag.

Deze jaarverslagen zijn via onderstaande hyperlinks te vinden op de website van de rijksoverheid:

- Jaarverslag 2013
- Jaarverslag 2014
- Jaarverslag 2016

Vraag 11

Heeft het ministerie op dit moment nog projecten lopen in Tanzania? Zo ja, welke?

Antwoord 11

Nederland heeft geen bilaterale ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's via de ambassade in Tanzania. Wel zijn er centraal gefinancierde thematische programma's die betrekking hebben op verschillende landen en ook in Tanzania kunnen worden ingezet. Dat betreft onder andere programma's voor private-sectorontwikkeling, SRGR, klimaatfinanciering en de strategische partnerschappen met het maatschappelijk middenveld. Ook bestaan er regionale programma's op het gebied van SRGR en veiligheid waarvan een deel terecht komt in Tanzania.

Op het gebied van private-sectorontwikkeling ondersteunt Nederland bijvoorbeeld infrastructuurprojecten. Diverse Nederlandse bedrijven zijn vanwege hun specifieke expertise betrokken bij de ontwikkeling en de uitvoering hiervan. Het betreft o.m. het moderniseren van diagnostische diensten in een groot aantal ziekenhuizen door Philips, het uitbreiden en moderniseren van de regionale luchthaven van Kilimanjaro Airport met betrokkenheid van RHDHV, BAM International en Schiphol, het aanleggen van een ziekenhuis met accent op moeder- en kindzorg op Zanzibar door Enraf Nonius, het verbeteren en uitbreiden van het rurale elektriciteitsnetwerk met betrokkenheid van Zwart Techniek en het vergroten van werkgelegenheid, landbouwkennis en voedselzekerheid met betrokkenheid van East-West Seed en WUR.

Op het gebied van klimaatfinanciering wordt bijvoorbeeld in het programma SUSTAIN samengewerkt met bedrijven om de druk op natuurlijke hulpbronnen in het zuiden van Tanzania te verminderen en wordt via de Wereldbank het investeringskader voor hernieuwbare energie verbeterd.

Vraag 12

Klopt het dat de Europese Commissie recent de wenselijkheid van het voortzetten van ontwikkelingsprogramma's in Tanzania is gaan onderzoeken, zij het om andere redenen?⁴ Zo ja, heeft dit onderzoek reeds tot een conclusie geleid?

Antwoord 12

Op 15 november kondigde de EU Hoge Vertegenwoordiger Mogherini aan dat de EU voornemens was de relatie met Tanzania tegen het licht te houden, mede in reactie op zorgwekkende politieke ontwikkelingen in het land⁵. Deze strategische herziening omvat zowel de politieke betrekkingen met Tanzania als de ontwikkelingsprogramma's van de EU in Tanzania en is nog gaande. Het kabinet wil niet vooruitlopen op de uitkomsten, maar vindt het van belang dat de structurele politieke dialoog met de Tanzaniaanse autoriteiten wordt hervat met aandacht voor alle aspecten van de brede relatie tussen de EU en Tanzania, van de bescherming van de mensenrechten en de ondersteuning van het maatschappelijk middenveld tot samenwerking op het gebied van veiligheid en investeringen.

Vraag 13

Klopt het bovendien dat de Wereldbank, net als de Europese Commissie, (een deel van de) projecten in Tanzania heeft stopgezet?⁶ Zo ja, kunt u een laatste stand van zaken met betrekking tot de desbetreffende projecten van de Wereldbank in Tanzania geven?

Antwoord 13

Er zijn geen lopende projecten stopgezet door de Wereldbankgroep («de Bank»), evenmin als door de Europese Commissie. Gezien de recente politieke ontwikkelingen in Tanzania heeft de Bank wel besloten de goedkeuring van twee projecten door de Raad van Bewindvoerders⁷ aan te houden. Nadat president Magufuli het Tanzaniaanse beleid dat zwangere meisjes niet naar school mogen had herbevestigd, heeft de Bank besloten een onderwijsproject aan te houden. Wegens amendementen van de Tanzaniaanse 2015 Statistics Act heeft de Bank tevens besloten een project ten versterking van het nationale systeem voor statistiek aan te houden. De Bank zal de situatie in Tanzania nauwgezet blijven volgen en de projecten, eventueel in aangepaste vorm, ter goedkeuring voorleggen aan de Raad van Bewindvoerders indien de Bank het vertrouwen heeft dat er een constructieve beleidsomgeving is.

⁴ <https://www.euractiv.com/section/africa/news/eu-to-review-support-to-tanzania-over-rights-concerns/>

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/15/declaration-of-hr-federica-mogherini-on-behalf-of-the-eu-on-eu-tanzania-relations/>

⁶ <https://www.standardmedia.co.ke/article/2001302127/unsafe-place-world-bank-cancels-missions-to-tanzania>

⁷ Nederland heeft een stoel in de Raad van Bewindvoerders en vertegenwoordigt een kiesgroep met de leden Armenië, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Kroatië, Cyprus, Georgië, Israël, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne en Roemenië.